Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
*Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.*
Birourile de anunciurĭ:
Braşovu, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena *R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*: în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

# GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta" ese în fiă-careḑi

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.

Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Brasovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 142. Braşovŭ, Joi, 1 (13) Iulie 1893.

## Nou abonamentŭ la „GAZETA TRANSILVANIEI"

**Cu 1 Iulie 1893 st. v.**
**se deschide nou abonamentŭ, la care invitămŭ pe toţĭ amicii şi sprijinitorii fóiei nóstre.**

**Preţulŭ abonamentului:**

Pentru Austro-Ungaria:

| | |
|---|---|
| pe unŭ anŭ . . . . . . . | 12 fl. |
| pe şése lunĭ . . . . . . . | 6 fl. |
| pe trei lunĭ . . . . . . . | 3 fl. |

Pentru România şi străinătate:

| | |
|---|---|
| pe unŭ anŭ . . . . . | 40 francĭ |
| pe şése lunĭ . . . . . | 20 „ |
| pe trei lunĭ . . . . . | 10 „ |

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:

| | |
|---|---|
| **pe unŭ anŭ** . . . . . . . . . . | **2 fl.** |
| **pe şése lunĭ** . . . . . . . . . . | **1 fl.** |

Pentru România şi străinătate:

| | |
|---|---|
| **pe unŭ anŭ** . . . . . . . . . | **8 francĭ** |
| **pe şése lunĭ** . . . . . . . | **4 „** |

Abonarea se póte face mai uşorŭ prin **mandate postale.**

Administraţiunea
**„Gazetei Transilvaniei".**

## „Zidulŭ chinezescŭ".

Cunoscuta declaraţiune a ministrului-preşedinte Wekerle către unŭ redactorŭ alŭ lui „Egyetértés" în afacerea intrunirilorŭ publice, o caracteriséză fórte nemeritŭ ḑiarulŭ cehicŭ „Narodni Listy", ḑicêndŭ, (în Nr. dela 5 Iulie a. c.) că Maghiarii arŭ voi sĕ ridice unŭ *zidŭ chinezescŭ*, spre a despărţi pe supuşii nemaghiarĭ ai statului ungarŭ de lumea din afară, simpatică desvoltării lorŭ culturale şi naţionale.

Şi acésta, esclamă fóia boemă, o vorŭ aceiaşĭ Maghiarĭ, carĭ aspiră a deveni civilisatorii Orientului europénŭ!

Scimŭ, că Slovacii pregătescŭ nisce serbărĭ în memoria poetului Kollar, care s'a născutŭ în orăşelulŭ slovăcescŭ Mosovţe. La aceste serbărĭ, lucru firescŭ, au fostŭ invitaţĭ şi au promisŭ, că vorŭ lua parte şi óspeţĭ slavĭ din Boemia, Moravia şi Galiţia. Participarea Slavilorŭ din monarchiă la o asemenea solemnitate naţională-culturală slovacă li-se pare însĕ Ungurilorŭ dela putere cu multŭ mai primejdiósă, decâtŭ ca sĕ nu aplice şi asupra serbărilorŭ dela Mosovţe şi Turoţŭ-St-Marton recepta, după care s'a opritŭ conferenţa nóstră.

Sĕ nu ia parte dér nicĭ la serbările literare ale Slovacilorŭ óspeţĭ strĕinĭ, şi strĕinĭ suntŭ toţĭ câţĭ nu suntŭ Slovacĭ din Ungaria, chiar şi Croaţii. Nu se face dér deosebire între o adunare cu caracterŭ politicŭ orĭ culturalŭ, scopulŭ este şi rĕmâne de a împiedeca orĭ ce contactŭ alŭ celorŭ de aicĭ cu conaţionalĭ de ai lorŭ din alte state — prin „zidulŭ chinezescŭ".

Cu dreptŭ cuvêntŭ întrébă dér fóia din Praga pe ministrulŭ preşedinte Wekerle, décă crede cumva, că pentru poporulŭ slovacŭ nu e chipŭ sĕ afle, şi fără de óspeţii străinĭ, cum suntŭ respectate drepturile cetăţenilorŭ în alte state civilisate?

Cu o ironiă fórte pişcătóre mai întrébă ḑiarulŭ cehicŭ, că óre cultura, sciinţa şi literatura maghiară însăşĭ sĕ fiă atâtŭ de sĕracă, încâtŭ naţionalităţile nemaghiare sĕ nu pótă învĕţa nimicŭ din ea despre progresele societăţii?

Procederea guvernului ungurescŭ şi a organelorŭ sale faţă de conferenţa română din Sibiiu, vedemŭ că se justifică mai alesŭ pe faptulŭ, că s'au lăţitŭ faime despre participarea la acea conferenţă a mai multorŭ óspeţĭ din România. Pressa maghiară accentuéză cu deosebire caracterulŭ politicŭ alŭ intrunirei nóstre, ca sĕ scuse şi mai multŭ mĕsurile stranie ale ministrului de interne.

Casulŭ cu serbările Slovacilorŭ în memoria lui Kollar însĕ, fiindŭ aceste serbărĭ nu de natură politică, ci numai culturală, va lămuri şi lumina însĕ pe deplinŭ situaţia, ce s'a creatŭ prin declaraţiile, ordinele şi instrucţiunile restrictive ale guvernului ungurescŭ.

Se va vedé din atitudinea ocârmuirei faţă cu serbările slovace, care este adevĕrata causă, ce a împins'o a'şĭ da în faţa lumei civilisate unŭ atestatŭ de paupertate atâtŭ de flagrantŭ prin încercarea de a redica „zidulŭ chinezescŭ".

## Mişcarea naţională în România.

Manifestulŭ studenţilorŭ românĭ, adresatŭ către studenţii universitarĭ din streinătate, s'a distribuitŭ deja. In elŭ se dă mai întâiu espresiune sentimentului de recunoscinţă pentru dragostea şi entusiasmulŭ, cu care studenţii din streinătate au întîmpinatŭ mai acum trei anĭ Memoriulŭ universitarilorŭ românĭ. Se arată apoi, că opera de distrugere a elementului românescŭ de sub stăpânirea unguréscă se continuă mereu, se amintesce urmărirea comitetului centralŭ, darea în judecată a autorilorŭ „Replicei", procesele de pressă în contra ḑiariştilorŭ etc. etc. La urmă studenţii universitarĭ românĭ facŭ unŭ căldurosŭ apelŭ către cămăraḑii lorŭ din streinătate, cerêndu-le binefăcĕtórea intervenţiă pe lângă puterile statului lorŭ. Manifestulŭ termină cu următórele cuvinte:

„Ne îndreptămŭ protestele şi plângerile nóstre către voi şi vĕ rugămŭ sĕ ne fiţĭ razĕmŭ temeinicŭ, sĕ cereţĭ alăturea cu noi încetarea asupririlorŭ, desrobirea Românilorŭ din statulŭ ungarŭ, — sĕ ne unimŭ cu toţii forţele risipite, — sĕ doborîmŭ piedecile desvoltărei generale — şi, colóne puternice, sĕ sprijinimŭ pe umerile nóstre bolta imensă, — care stă sĕ se nărue, — a libertăţei Europei, a păcii şi a culturei".

Buzĕu, 28 Iunie 1893.
(Coresp. part. a „Gaz. Trans".)

In 27 Iunie, studenţii universitarĭ din Bucurescĭ îşĭ începură *conferinţele de protestare* în contra prigonirilorŭ fraţilorŭ noştri de dincolo de Carpaţĭ. Studenţii universitarĭ în numĕrŭ de 24, sosescŭ la óra 3 şi 50 minute în gara Buzĕu, unde suntŭ aşteptaţĭ de unŭ numĕrosŭ publicŭ. După ce se schimbară câteva discursurĭ de „bine venire" şi „bună gasire" studenţii însoţiţĭ de publiculŭ din Buzĕu, cu musica militară în frunte, porniră spre oraşŭ.

La óra 5 se deschide conferinţa de preşedintele Ligei din locŭ C. Iarca, după care studentulŭ Nic. Brânḑeu ţinŭ conferinţa amintită. Ca motto alŭ conferinţei, D-lŭ Brânḑeu a avutŭ „Luptă deşartă, ţîntă nebună", şi a desvoltat'o cu multŭ succesŭ, culegêndŭ frenetice aplause din partea publicului, de care sala teatrului era plină. Apoi se votéză prin adunare următórea moţiune:

„Cetăţenii din Buzĕu, întruniţĭ în mare adunare publică, astăḑĭ 27 Iunie 1893, mişcaţĭ de suferinţele îndurate de fraţii noştri din Ardealŭ din partea Ungurilorŭ, esprimă adânca lorŭ durere şi protestă în faţa lumii civilisate, contra acestorŭ barbarii nedemne de epoca, în care traimŭ.

„Convinşĭ, că dreptatea causei lorŭ va triumfa, le trimetŭ o frăţéscă îmbrăţişare şi unŭ îndemnŭ căldurosŭ spre a stărui în bărbătésca lorŭ luptă pentru dobêndirea drepturilorŭ lorŭ legitime".

După acésta, preşedintele Ligei culturale, mulţumesce publicului, care a ascultatŭ pe conferenţiarŭ cu multŭ interesŭ şi apoi îndemnându-lŭ a încuragia Liga şi a îmbrăţişa causa Românilorŭ de dincolo, închide conferinţa, după-ce s'a mai hotărîtŭ a se trimite comitetului naţionalŭ din Sibiiu o adresă de îmbărbătare în luptă, iscălită de unŭ numĕrosŭ publicŭ din Buzĕu.

La órele 8 séra începe banchetulŭ, la care au luatŭ parte aprópe 100 persóne. A urmatŭ apoi unŭ „monom"*), condusŭ

*) Monom = Plimbare prin oraşŭ unulŭ câte unulŭ, ţinêndu-se de mână. — Culeg.

FOILETONULU „GAZ TRANS."

## Trăsăturĭ din viéţa poporului românŭ din Valea-Jiului.

O parte din romantica ţéră a Haţegului o forméză Valea Jiului. Ţinutulŭ, ce pórtă acestŭ nume, cuprinde colţulŭ sudŭvesticŭ alŭ Transilvaniei, în comitatulŭ Huniădórei. Numele de Valea Jiului şi-la primitŭ dela rîulŭ, ce percurge acestŭ teritoriu, adecă dela Jiu. Acestŭ rîu are două ramurĭ, dintre carĭ una pórtă numele de Jiu românescŭ, ér cea-l'altă de Jiulŭ ungurescŭ, din causă, că celŭ dintâiu, care e mai mare, isvoresce pe teritoriulŭ regatului românŭ, ér celŭ de alŭ doilea pe teritoriulŭ de sub stăpânirea unguréscă.

Ambele se împreună din susŭ de Petroşenĭ la pasulŭ: „*Surducŭ*" şi apoi împreunate trecŭ érăşĭ în România totŭ sub numele de Jiu, şi traversândŭ mănósele ei hotare, se revarsă în Dunăre.

De insemnatŭ este, că Jiulŭ şi Oltulŭ suntŭ singurele rîurĭ, carĭ spălândŭ munţii, şi-au căutatŭ trecĕtóre directă, făcêndŭ astfelŭ sĕ se scurgă multele lacurĭ, ce au fostŭ óre când în interiorulŭ căldărei de munţĭ, ce încingŭ Transilvania.

Comunele situate în acéstă vale, până în timpii mai recenţĭ au fostŭ curatŭ românescĭ. Cele de pe Jiulŭ românescŭ abia esistă de pe la începutulŭ secului trecutŭ, séu dór şi mai aprópe, şi s'au formatŭ prin colonisarea şi emigrarea locuitorilorŭ de prin comunele mai impopulate din apropierea Haţegului, ceea ce dovedesce identitatea numelui cu a acelorŭ comune, aşa p. e. *Maţesdenĭ* dela Mateştĭ; *Coroescenĭ* dela Coroeşcĭ; *Uricanĭ* dela Uricŭ; *Paroşenĭ* dela Paroşŭ etc.

De câţĭ va anĭ încóce însĕ, în urma împregiurărei, că natura a înḑestratŭ acestŭ ţinutŭ aprópe cu totŭ felulŭ de comorĭ suterane, ca cărbunĭ de pétră, pétră de varŭ, de marmoră etc., mulţime de streinĭ au începutŭ a inunda poporulŭ nostru, aşa că astăḑĭ mai în fiă-care comună, pe lângă Românĭ, aflămŭ colonisaţĭ şi strĕinĭ carĭ esploatéză aceste comorĭ.

Ce atinge modulŭ de viéţă alŭ poporului nostru de aci, acesta este aşa ḑicêndŭ patriarchalŭ; casele fiindŭ împrăsciate prin munţĭ şi la distanţe marĭ una de alta, fiă-care familiă e avisată la sine însa-şĭ. Isvorulŭ principalŭ de venitŭ ilŭ forméză oieritulŭ şi prăsitulŭ vitelorŭ. Din acestea se provĕdŭ cu îmbrăcăminte şi cu tóte cele de lipsă. Pămêntŭ productivŭ, din causa posiţiunei muntóse şi a espropriărei pentru colonii, este puţinŭ. Dintre alimente, în mĕsură mai mare se producŭ cartofii. Basa nutremêntului o forméză pânea de mălaiu şi mămăliga. Pâne de grâu cocŭ numai la sĕrbătorĭ, însĕ şi atuncĭ, fiind-că grâu séu sĕcară nu se produce şi nicĭ nu samĕnă, cumpără făina din boltă.

De însĕmnatŭ e, că pe Jiu se mai observă şi astăḑĭ datina străbună romană, că diverse părţĭ ale satului pórtă diverse nume, dela conumele capului de familiă, care a posedatŭ la începutŭ acelŭ locŭ, aşa p. e. se ḑice: cutare séu cutare omŭ e din Dregicionĭ, Şuconĭ, Balionĭ etc., după cum numele primului proprietarŭ a fostŭ: Dreghiciu, Şuca, Balee etc., ér décă vre-unŭ bărbatŭ, prin căsĕtoriă, trece în altă familiă, adecă se *ginerescе*, după cum se ḑice pe Jiu, atuncĭ îşĭ perde numele sĕu familiarŭ şi adoptéză pe alŭ familiei, în care a trecutŭ. Aşa p. e. décă Petru Baleie a luatŭ de soţie pe Ana Vlaicu şi a mersŭ cu locuinţa la socrulŭ sĕu, atuncĭ nu se mai chiamă Petru Baleie, ci Petru Vlaicu.

Casele locuitorilorŭ de pe Jiu suntŭ făcute tóte din materialŭ de lemnŭ, şi anume din bradŭ séu fagŭ, ér acoperite suntŭ cu şindilă (prăştilă). Pe dinlăuntru suntŭ lipite, ér pe dinafară nu. Cele mai multe suntŭ scunde şi neluminóse. Impregiurarea acésta pricinuesce bóle contagióse, carĭ mai pe fiă-care anŭ seceră mulţime de victime, mai cu sémă între copii. Arangiamentulŭ internŭ e simplu. Décă întri în casa unui Jianŭ, îndată îţĭ bate la ochĭ cuptorulŭ de încălḑitŭ, numitŭ: călo n iu (calefacio). Acesta e făcutŭ din lemnŭ îngrăditŭ cu nuiele şi lipitŭ, şi nu e răḑimatŭ de vĕtră, ci cu ajutorulŭ unorŭ prinḑĕtorĭ e susţinutŭ în cele mai multe locurĭ de grindă, séu de părete. Are forma unui paralelogram din josŭ, care se totŭ strimtéză în susŭ, până se termină într'o ţévă, care conduce fumulŭ în podŭ. Sub acestŭ călonju, mai cu sémă în timpŭ de iérnă, se face focŭ în continuu. Mălaiulŭ nu se cóce în cuptóre de coptŭ, ci spre scopulŭ acesta servesce aparatulŭ numitŭ: „ţ e s t ŭ", — unŭ nume potrivitŭ, căcĭ într'adevĕrŭ seamĕnă cu ţestulŭ, are forma unei căldărĭ (ceaunŭ) de tuciu provĕḑutŭ la fundŭ pe